

Socialdepartementet**Remiss. God och nära vård - Rätt stöd till psykisk hälsa (SOU 2021:6)****Sammanfattning**

Det förslag och de bedömningar som utredningen lämnat ligger i stort i linje med de beslut och det utvecklingsarbete som pågår lokalt. Region Gotland instämmer därmed huvudsakligen i utredningens förslag och bedömningar.

Region Gotland stöder förslaget om förtydligande av hälso- och sjukvårdslagen, konsekvenserna av förslaget bedöms dock stora för dagens arbetssätt och organisering. Region Gotland anser emellertid att utredaren för ett inkonsekvent resonemang avseende ekonomiska konsekvenser och att den ekonomiska konsekvensen för regioner och kommuner är otillräckligt belyst.

Majoriteten av bedömningarna i betänkandet återfinns i den politiskt beslutade lokala färdplanen "Vår ö, vår hälsa - Region Gotlands färdplan för omställning till ett hälsosystem för god och nära vård". Region Gotland avser inte att specifikt kommentera alla utredningens bedömningar utan fokuserar på att lämna synpunkter och tillägg till några av dem. Bland annat vikten av att skapa förutsättningar för samverkan genom förändrad lagstiftning avseende möjlighet till informationsdelning mellan verksamheter inom hälso- och sjukvårdslagen respektive socialtjänstlagen. Liksom behov av nationellt höja befolkningens kunskap om känslor/tillstånd som är en del av livet för att minska individens känsla av ensamhet och oro för att "något är fel på dem", samt därmed även minska deras sjukvårdskonsumtion.

Yttrande**Kapitel 5.1 Det ska synliggöras i lag att primärvården svarar för hälso- och sjukvård avseende både fysisk och psykisk ohälsa**

Region Gotland instämmer i utredningens beskrivning av att det idag finns ett glapp/en gråzon mellan upplevda besvär och diagnostiserade tillstånd, och att det finns ett behov som behöver tillgodoses samt att primärvården kan och bör ha en central roll för detta. Region Gotland ser dock ett samtidigt behov av ökad kunskap hos befolkningen om känslor/tillstånd som är en del av livet exempelvis sorg efter en förlust. Detta för att minska individens känsla av ensamhet och oro för att "något är fel på dem", samt därmed även minska deras sjukvårdskonsumtion. Region Gotland menar att denna kunskapshöjning bör adresseras som en nationell fråga.

Region Gotland stöder förslaget om förtydligande av hälso- och sjukvårdslagen så att det explicit framgår att även psykisk ohälsa ingår i primärvårdens grunduppdrag och att denna förändring träder i kraft från 1 juli 2022. Regionen ser att det fyller syftet med att tydliggöra ansvaret på normerande nivå. Region Gotland vill samtidigt poängtera att konsekvenserna av förslaget bedöms stora för såväl arbetssätt som organisering av arbetet inom den primära vården, vilket utredaren också ger uttryck för genom de bedömningar som samlas i modellen ”Rätt stöd för psykisk hälsa”.

Region Gotland anser dock att utredaren för ett inkonsekvent resonemang avseende ekonomiska konsekvenser av förslaget för regioner och kommuner. Utredaren påpekar å ena sidan att ansvaret redan åvilar huvudmännen idag. Å andra sidan pekar utredaren, som grund för sitt förslag, på att huvudmännen idag inte tar tillräckligt ansvar för den psykiska hälsan och att detta ansvar därför behöver förtydligas samt att huvudmännen på olika sätt behöver stärka sitt arbete. Region Gotland anser därför att den ekonomiska konsekvensen för regioner och kommuner är otillräckligt belyst.

Kapitel 6.2 Rätt stöd till psykisk hälsa

Gällande utredningens olika bedömningar om arbetssätt och principer som samlas i modellen ”Rätt stöd till psykisk hälsa” anser Region Gotland att dessa överlag är väl överensstämmande med lokalt pågående arbete med omställning till ett hälsosystem för god och nära vård på Gotland. De är dessutom i många fall brett tillämpbara, dvs inte bara för arbetet med psykisk ohälsa. Region Gotland instämmer därmed huvudsakligen i utredningens bedömningar.

Särskilt om 6.2.2 Organisering av primärvårdens insatser mot psykisk ohälsa

Utredningen lyfter vikten av tillgång till relevanta kunskapsstöd utformade utifrån primärvårdskontext och menar att dessa kan utformas inom ramen för regionernas gemensamma system för kunskapsstyrning. Region Gotland delar den bedömningen och vill samtidigt betona vikten av att nationellt säkerställa att systemet för kunskapsstyrning taktar och stödjer omställningen till god och nära vård. Strukturen för kunskapsstyrning utgår i hög grad från diagnosindelning och arbetet görs i det hälso- och sjukvårdssystem som idag råder, risken att nuvarande ”akutsjukhuslogik” eller den specialiserade vårdens stuprörlogik blir utgångspunkt är uppenbar.

Särskilt om 6.2.3 Samverkan och samarbete

Tillgång till information är en väsentlig förutsättning för samverkan, att insatser ska hänga ihop och utgå från individens förutsättningar och behov. Detta är särskilt viktigt för grupper med komplexa behov. Region Gotland vill därmed betona vikten av förändrad lagstiftning avseende möjlighet till informationsdelning mellan verksamheter inom hälso- och sjukvårdslagen respektive socialtjänstlagen. Region Gotland välkomnar därför de initiativ som finns på området exempelvis utredningen översyn av vissa frågor som rör personuppgiftshandling i socialtjänst- och hälso- och sjukvårdsverksamhet. Det finns behov av att motsvarande möjligheter för andra utsatta grupper exempelvis barn- och unga samt personer med missbruksproblematik.

Region Gotland delar utredarens bedömning att ett arbete för att ”utforma tekniska lösningar på nationell nivå, där utbud från civila aktörer kan samlas och tillgängliggöras” bör initieras av Regeringen och huvudmännen. Detta för att skapa förutsättningar för primärvården att vara brygga till civilsamhället i enlighet med utredningens intentioner. Plattformen bör byggas som en nationell lösning och utformas på ett sådant sätt att den innehåller dels information på nationell nivå och/eller platsbundet men även medger att det lokala civilsamhället kan publicera information kring utbud, kontaktvägar, öppettider etc. Den nya plattformen kommer

att finnas i gränssnittet mellan hälso- och sjukvård och civilsamhället. Region Gotland förutspår att det därmed kommer att aktualisera flera gränssnittsfrågor som behöver adresseras för att förslaget ska kunna realiserat exempelvis ägandeskap/förvaltning och ansvar för kvalitetssäkring.

Avseende samverkan vill Region Gotland även påpeka behovet av samordning även med statliga myndigheter, exempelvis Försäkringskassan, samt att även arbetsgivare bör involveras för att förebygga psykisk ohälsa.

Kapitel 6.3 Förutsättningar för Rätt stöd till psykisk hälsa

Utredningen lyfter behovet av att beakta och stärka befolkningens hälsolitteracitet för att skapa förutsättningar för delaktighet. Region Gotland vill i sammanhanget framhålla att en viktig grund för stärkt hälsolitteracitet är universella insatser på ”nivån” innan primärvård exempelvis av elevhälsan inom skolan.

Region Gotland vill i sammanhanget dessutom lyfta att underliggande faktorer till psykisk ohälsa även kan handla om olika former av missbruk samt våld i nära relationer. Det betyder också att i arbetet med psykisk hälsa så är andra ”primärvårdsnära” verksamheter av central betydelse exempelvis alkohol- och drogrådgivning, anhörigstöd och elevhälsa exempelvis kring problematisk skolfrånvaro.

Särskilt om 6.3.1 Strukturer för patientdelaktighet och anhörigstöd

Region Gotland anser att utredningens bedömning att huvudmännen bör utveckla skriftliga rutiner för stöd till närstående, för att därigenom öka andelen som får ta del av stödinsatser är alltför passivt. Anhöriga som grupp är centrala dels för att vara till hjälp för den drabbade, de är också själva en riskgrupp för att drabbas av psykisk ohälsa. Anhöriga behöver därför dels aktivt involveras och dels vara målgrupp för preventiva insatser.

Särskilt om 6.3.2 Utbildning och kompetensförsörjning

Utbildning och kompetensförsörjning är ett av de områden som utredaren pekar ut som centralt för att skapa förutsättningar. Region Gotland vill i sammanhanget påpeka att för att det personcentrerade förhållningssättet att utgå från individen och individens förutsättningar, kunna se helheten och identifiera underliggande problem, ska få genomslag krävs såväl särskild kompetens och förmåga hos medarbetare som stöd i form av strukturer och digitala verktyg. Region Gotland vill därför särskilt lyfta behovet av att lärosätena har i uppdrag att i utformning av utbildningen av framtidens hälso- och sjukvårdsmedarbetare dels spegla den ökade förekomsten av psykisk ohälsa genom kompetens kring detta och särskilt ger framtidens medarbetare en god grundkompetens i det personcentrerade förhållningssättet. Utredningen lyfter även att psykisk ohälsa behöver mötas brett som ett samhällsfenomen, inte bara av hälso- och sjukvården. Som en del i detta ser Region Gotland att det vore relevant att lärosäten i utbildning av andra personnära yrken, exempelvis skolans framtida medarbetare, integrerar kunskap om psykisk ohälsa.

Regionstyrelsen

Eva Nypelius
Ordförande Regionstyrelsen

Peter Lindvall
Regiondirektör